מראי מקומות- חולין ס׳

א) **למאי נפק״מ, למקח וממכר**- כ׳ **המהר״ם שי״ף** ב׳ נפק״מ לענין מקח וממכר. א) אם התנה לתת לו כרסתן ופרסתן, צריך ליתן לו שור. ב) כיון דבלשון התורה שור בן יומו איקרי שור, א״כ הי׳ שייך לומר דיכול ליתן לו שור בן יומו, ע״ז אמרי׳ דאין לשון בני אדם כן, אלא צריך ליתן לו דוקא שור כרסתן ופרסתן, וכזה מבואר **בר׳ גרשום**. וע״ע **בערוך** (הובא במסורת הש״ס) דכ׳ דכשתבא לקנות שור, בדוק אם יש לו כרס גדולה, ומזה משמע דעצה טובה בעלמא הוא.

ב) **שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו**- ע׳ **בלב ארי׳** דהעיר על מה שפ**רש״י** הסוגיא שלא על הסדר, דמעיקרא פי׳ הא דכל מעשה בראשית בקומתן נבראו, ואח״כ פי׳ הא דמקרי תרתי משמע (ובמסורת הש״ס כ׳ דצריך להפוך הדברים). וביאר דכוונת רש״י בדוקא, דהי׳ שייך לפרש דהא דאמרי׳ דמקרין תרתי משמע, היינו משום דמלא יו״ד משמע תרי, וחסר יו״ד משמע רק א׳. אולם כ׳ דזה אינו, שהרי באמת אין חילוק במשמעותו לגבי קרן א׳ או ב׳ קרנות, אלא דתיבת מקרין פירושו לשון נתפעל, דהיינו שנתקרן השור. ולזה דייק דתרתי משמע, דהא סתם שור יש לו ב׳ קרנות, וכמו שפרש״י. וע״ז השיב הגמ׳ דמקרין כתיב, דהיינו דכל תיבת מקרין מיותר, דהא ודאי שור יש לו קרנות, וא״כ מה שכ׳ התורה דהשור יש לו קרנות, היינו לומר שיש שינוי בין קרנות דשור זה ובין קרנות דשוורים אחרים, לומר דשור זה לא הי׳ לו אלא קרן א׳. ולזה הקדים רש״י לומר דכל הנבראים בקומתן נבראו, לומר דפשוט הוא שהי׳ לו לשור זה קרנות, ככל שור שהוא במלא קומתו, ולכן ממילא תיבת ״מקרין״ הוא מיותר, לומר דלא הי׳ לו אלא חד.

ג) **מיד פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ד׳ לעולם ישמח ד׳ במעשיו**- פי׳ **הלב ארי׳**, לפי שכל מה שברא הקב״ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו. והמלאכים לא נתרצו בבריאת העולם, ואמרו מה אנוש כי תזכרנו, שעתידין לחטוא והם ימרו ויעצבו את רוח קדשו וכבודו. ואולם שר ההוקם על העולם אינו חפץ בהשחתת העולם, ורוצה בקיומו. וכאשר ראה שהדשאים עשו רצונו יתברך נוסף על הציווי, ונתקיים בזה רצון ד׳ כפי כוונת הבריאה, אז נתן שמחה בלבו, והתפלל שיקויים כן לאורך ימים, ולזה אמר יהי כבוד ד׳ לעולם, שיקויים כבוד ד׳ לעולם, ואזי ישמח ד׳ במעשיו, ע״ש עוד.

ד) **הרכיב שני דשאים זה על גב זה מהו**- הק׳ **תוס׳**, מהו שאלת הגמ׳, הרי מתני׳ היא בכלאים דאין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק, וכו׳. ותי׳ דאה״נ, ודאי יהי׳ אסור מדין כלאי זרעים, אלא שיש נפק״מ בהא דאסור ג״כ מדין הרכיב זה על זה, ולמשל לענין חו״ל, דאין איסור כלאי זרעים, אבל הרכבת האילן אסור, ואם יש איסור הרכבת הירק שבא מדין הרכבת האילן, א״כ זה יהי׳ אסור בחו״ל ג״כ, וע״ע נפק״מ אחרות שכ׳ תוס׳. **והרמב״ן** כ׳ דלק״מ, שאין איסור משום כלאים אלא מיני תבאה וקטניות וזרעוני גינה, אבל דשאים לא. ומה ששואל הגמ׳ כאן הוא לענין דשאים, דאולי דשאים אסירי בהרכבה, אף שאין בהם איסור זריעה (וכ׳ דאין לומר דזריעה אסורה אבל הרכבה מותרת, דאם זריעה אסורה, כש״כ הרכבה אסורה). וע״ע **במהרש״א** שהביא שהשמיט **הרמב״ם** דין זה, וכ׳ דס״ל להרמב״ם דלא הי׳ שאלת הגמ׳ לענין איסור, דודאי אסור משום הק״ו. אלא דהשאלה הוא לענין מלקות, האם אמרי׳ דכיון דכל האיסור הוא משום הק״ו, א״כ אין לוקין משום דאין עונשין מן הדין, או דלמא הו״ל כאילו כתיבא, וכיון דסלקא בתיקו, השמיטו הרמב״ם, דודאי אין לוקין מספק

[אולם עדיין צ״ע למה לא כ׳ הרמב״ם האיסור להרכיב ירק בירק, וגם צע״ק, דמשמע קצת מלשון המהרש״א דלפי הרמב״ם מיושב קו׳ התוס׳, דכיון דכל השאלה הוא לענין מלקות, ל״ק מהמשנה בכלאים. אבל ק׳, דהא כלאי זרעים ג״כ אית בהו מלקות, ואם הרכבה נכלל בדין כלאי זרעים, א״כ תיפוק לי׳ דלוקה משום הא גופי׳, וצ״ע].

ה) **הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון אמעיט את עצמי**- העיר **המהר״ם שי״ף**, ומאי חזית דדמך טפי מדמא דשמש, וא״כ מה הי׳ טענתו. וביאר דטען דהו״ל לעשות החמה

יותר גדולה, ולא יהיו שוב ב׳ מלכים משתמשים בכתר א׳, או הו״ל זה משתמש בחדש זה וזה בחדש אחר, או כיון שדבר הגון הוא אני אמרתי, ראוי להיות לי מעלה על החמה, לא פחות ממנו.

ו) **שמואל הקטן-** ע׳ **ברש״י** שלא פי׳ על מי נאמר, **ובמהרש״א** נקט דשמואל הקטן היינו התנא שמואל הקטן, ולדבריו יש לעי׳ למה נמנה שמואל הקטן בין יעקב לדוד. וע׳ **במהר״ם שי״ף** שביאר דבאמת כוונת הגמ׳ לשמואל הנביא, וכתיב עלי׳ וישלח ד׳ את ירובעל את יפתח וכו׳ ואת שמואל, ואמרי׳ דמזה ילפי׳ דיפתח בדורו כשמואל בדורו, ונראה מזה דשמואל השוה עם יפתח, ובזה נקרא קטן.

ז) **הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח-** ע׳ **בריטב״א בשבועות** (ט.) שכ׳ דזהו העיקר גירסא, והוכיח כן מהא דהגמ׳ הק׳ דא״כ לימא קרא על, אלמא עלי גרסי׳, ולא גרסי׳ על שמיעטתי. וכ׳ דהרבה פירושים נאמרו בו, ועל דרך האמת סוד גדול בדבר רמוז בפ׳ בראשית בפי׳ רבינו הגדול. אולם כ׳ דהמחוור שבפירושים לפשוטו הוא, ״כי לשון כפרה זה הוא כולל שני דברים, לשון כפרה ממש, ולשון פיוס, כמו אכפרה פניו במנחה. וה״ק, כפרה שלכם שיהא בה פיוס עלי ללבנה שמעטתיה, ועלי כמו במקומי. ולשון הכתוב לחטאת לד׳ כולל לשניהם, לחטאת לישראל, לד׳, ולחטאת ולפיוס בשביל השם״.

ח) **הביאו כפרה עלי וכו׳-** הק׳ **הלב ארי׳**, מהו חיוב על כלל ישראל להביא הכפרה לד׳, כביכול. וביאר דמה שהי׳ צריך הקב״ה למעט הלבנה, היינו משום שאין שייך לגדל החמה בעולם הזה, לפי שאור הטוב הוא גנוז לצדיקים לעתיד לבא. אבל לאחר הגאולה, ויהי׳ אור החמה כאור של ימי בראשית, אז יהי׳ אור הלבנה כאור החמה. וא״כ, מה שאין הקב״ה יכול לפייס הלבנה ע״י עשייתו כגודל החמה (ולהגדיל החמה אפי׳ יותר מזה), היינו משום דעדיין אנו בגלות. וא״כ, אם אנו מתקנים מעשינו, ויהי׳ גאולה שלימה, אז יהי׳ אור הלבנה כאור החמה, וא״כ שפיר אנו נתחייבים להביא הקרבן לפייס הלבנה.

ט) **ללמד שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים-** ע׳ **בלב ארי׳** שהביא הגמ׳ ביבמות דאמותינו היו עקרות מפני שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. וביאר הענין, דלכאו׳ ק׳ לומר דהקב״ה ישלח יסורין לצדיקים כדי להשלים תאותו שמתאוה לתפלתן. אלא שעושה כן לטובת הצדיק, כי כל עוד שלא בא עליו שום מיחוש ויסורין על הצדיק, אינו ניכר השגחתו יתברך עליו, ושהוא שומר לראשו, ואין הצדיק יודע שהוא טוב בעיני ד׳ לשמוע תפלתו, רק יכול לחושב בדעתו כי הכל הוא ע״פ הנהגת הטבע ומערכות השמים, ואינו מתחזק אהבת ד׳ בלבו. אבל אחר שבא עליו יסורין ויקרא אל ד׳ בצר לו ויעתר לו ד׳ ומכל יסוריו הצילו, אזי יובחן בלבו השגחת ד׳ עליו להטות אזנו לו, ומתחזק אצלו עבודת ד׳ לעבדו מאהבה, וזה טובתו, שמגיע למעלה רמה הזה לעבודתו יתברך מאהבה.